

**Østre Landsret
Præsidenten**

Den 07/06-2016
J.nr. 40A-ØL-27-16
Init: cr

Justitsministeriet
Civilafdelingen

Sendt pr. mail til procesretskontoret@jm.dk

Justitsministeriet har ved brev af 19. maj 2016 (sagsnr. 2016-4007-0032) anmodet om eventuelle bemærkninger til Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse mv.).

Efter drøftelse på plenarmøde den 3. juni 2016 kan jeg meddele, at betænkningen ikke giver landsretten anledning til bemærkninger.

Med venlig hilsen

Bent Carlsen

Ellen Busck Porsbo

Vestre Landsret
Præsidenten

Justitsministeriet
Civilafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K

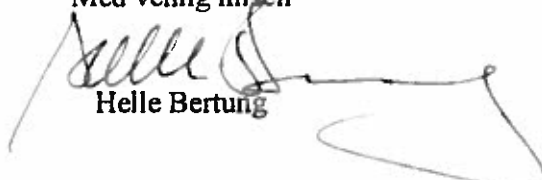
Sendt pr. mail til procesretskontoret@jm.dk

J.nr. 40A-VL-26-16
Den 05 07-2016

Justitsministeriet har ved brev af 19. maj 2016 (sagsnr. 2016-4007-0032) anmodet om en udtalelse om betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse m.v.)

Efter drøftelse med landsrettens fagudvalg for civile sager skal jeg udtale, at betænkningen ikke giver anledning til bemærkninger.

Med venlig hilsen

Helle Bertung

Sø- og Handelsretten
Retspræsidenten

Den 8. juni 2016

Justitsministeriet
Procesretskontoret@jm.dk

Vedr. sagsnr. 2016-4007-0032, Høring over Retsplejerådets betænkning, sagkyndig bevisførelse mv.

Ved mail af 19. maj 2016 har Justitsministeriet anmodet Sø- og Handelsretten om en udtalelse over ovennævnte betænkning.

Sø- og Handelsretten finder helt overordnet, at de af Retsplejerådet stillede forslag lever op til de krav, der må stilles til en tidssvarende og fleksibel bevisførelse. Sø- og Handelsretten bemærker i denne forbindelse, at der i et stort antal af rettens sager gennemføres omfattende og langvarige syn og skøn, og at det i sager med udenlandske parter kan være meget svært for en udenlandsk part at forstå den hidtidige danske ordning, navnlig fordi bedømmelsen af store og vigtige bevisspørgsmål er ganske afhængig af, at den rette skønsmand er blevet udmeldt. Dette kan efter rettens erfaring betyde, at danske domstole fravælges som aftalt værneting i erhvervstvister.

Ulemperne ved den hidtidige ordning kan i vidt omfang imødegås ved den foreslåede adgang til at udmelde to skøns mænd fra starten i de af Retsplejerådets omhandlede tilfælde. Sø- og Handelsretten kan oplyse, at der her ved retten i et enkelte tilfælde er udmeldt to skøns mænd i tilfælde, hvor begge parter ønskede at fastholde, at den af dem selv foreslåede skønsmand skulle udpeges, mens de protesterede voldsomt imod udpegelse af modpartens forslag. Kompromiset i disse meget omfattende sager blev, at begge de foreslåede skøns mænd blev antaget, men med den klare med parterne aftalte klausul, at skøns mændene, hvilket også skete i praksis, skulle gennemføre syn og skøn i fællesskab og udarbejde en fælles skønserklæring. En sådan model bør ikke udelukkes i det nu foreliggende forslag.

Sø- og Handelsretten kan endvidere tiltræde, at der åbnes mulighed for efterfølgende at udmelde nyt syn og skøn i de tilfælde Retsplejerådet foreslår.

Sø- og Handelsretten skal endvidere bemærke, at retten i de ofte meget omfattende forbudssager om intellektuelle rettigheder, hvor hovedforhandlingen kan have samme omfang som i en egentlig civil sag, har meget gode erfaringer med at benytte sig af bevismidlet ensidigt indhentede erklæringer, som grundlag for rettens afgørelse. Det er imidlertid helt afgørende, at begge parter har mulighed for at på lige fod at gøre brug af dette bevismiddel. Sø- og Handelsretten kan derfor tilslutte sig forslaget om, at en part skal have mulighed for at indhente en "moderklæring", selvom dette sker efter retssag er anlagt. Sø- og Handelsretten kan oplyse, at retten i praksis allerede har tilladt en sådan moderklæring fremlagt således, at den kunne indgå i grundlaget for et senere udmeldt syn og skøn.

Sø- og Handelsretten kan endvidere tilslutte sig Retsplejerådets forslag om, at begge parter efter aftale kan benytte sig af egne eksperter, enten som alternativ til syn og skøn, eller som

supplement til dette. Sø- og Handelsretten er imidlertid også enig i, at der bør kunne tages ressourcemæssige hensyn ved afgørelsen af, hvilke bevismidler parterne skal benytte sig af i den enkelte sag. I denne forbindelse kan Sø- og Handelsretten pege på, at økonomiske overvejelser i en række af de meget store sager om fx medicinalpatenter, som føres her ved retten, ikke nødvendigvis udgør en barriere, idet der i realiteten ikke eksisterer et øvre loft, for de ressourcer indehaveren af et værdifuldt patent vil bruge på at forsvare dette.

Sø- og Handelsretten kan også tiltræde, at der åbnes mulighed for ”expert conferencing” under hovedforhandlingen. Sø- og Handelsretten skal imidlertid påpege de ganske store praktiske problemer, som kan være forbundet med at skulle gengive begge eksperters forklaring s i en dom eller kendelse, som også skal kunne danne grundlag for anke eller kære behandling. Det kunne derfor overvejes at åbne mulighed for, at en ”expert conference” lydoptages eller videooptages, og at optagelsen afspilles under anke eller kære behandlingen som alternativ til en udførlig gengivelse i dommen eller kendelsen i 1. instans.

Endvidere skal Sø- og Handelsretten bemærke, at retten kan tiltræde Retsplejerådets bemærkninger om, at navnlig ensidige indhentede erklæringer og brug af egne eksperter er særlig velegnet til sager, hvor der medvirke sagkyndige medlemmer. Sagkyndige medlemmer kan ikke erstatte bevismidler tilvejebragt af parterne, men kan resultere i en mere kvalificeret bevisbedømmelse af de bevismidler, som er omhandlet i Retsplejerådets betænkning.

Endelig finder Sø- og Handelsretten, at den foreslåede bestemmelse i lovforslagets § 341a på en hensigtsmæssig måde regulerer bevistførelsen og anvendelsen af juridiske responsa.

Med venlig hilsen

Henrik Rothe

Københavns Byret

Justitsministeriet
It og Service
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Præsidenten
Domhuset, Nytorv 25
1450 København K.
Tlf. 99 68 70 15
CVR 21 65 95 09
administration.kbh@domstol.dk
J. nr. 9099.2016.27

Den 30. juni 2016

Ved en mail af 19. maj 2016 har Justitsministeriet anmodet om eventuelle bemærkninger til høring over betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse m.v.).

Jeg skal i den anledning på byretspræsidenternes vegne oplyse, at høringen ikke giver byretterne anledning til at fremkomme med bemærkninger.

Byretterne skal dog bemærke, at en øget brug af sagkyndig bevisførelse som beskrevet i betænkningen, vil kunne medføre øget ressourceforbrug og længere sagsbehandlingstider.

Der henvises til j.nr. 2016-4007-0032.

Med venlig hilsen

Søren Axelsen

Domstolsstyrelsen

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Store Kongensgade 1-3
1264 København K
Tlf. +45 70 10 33 22
post@domstolsstyrelsen.dk
CVR-nr. 21659509
EAN-nr. 5798000161184

Sendt pr. mail til procesretskontoret@jm.dk

J.nr.: 2016-4101-0025-3
Sagsbehandler: Johanne Kiørboe
Mail: jok@domstolsstyrelsen.dk
27. juni 2016

Høringssvar - Domstolsstyrelsen

Justitsministeriet har den 19. maj 2016 hørt Domstolsstyrelsen over Retsplejerådets betænkning om sagkyndig bevisførelse (1558/2016).

På baggrund af det oplyste forventer Domstolsstyrelsen et begrænset øget ressourceforbrug, som vil kunne håndteres inden for domstolenes eksisterende økonomiske rammer. Domstolsstyrelsen vil følge udviklingen på området og forbeholder sig at vende tilbage, hvis udviklingen viser sig at afvige markant fra de forudsætninger, der er lagt til grund i Retsplejerådets betænkning.

Med venlig hilsen

Charlotte Münter

Justitsministeriet

Slotsholmsgade 10

1216 København K

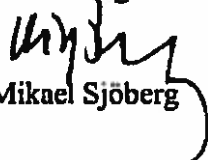
Dato. 24. juni 2016

Sendt pr mail til procesretskontoret@jm.dk

Justitsministeriet har ved mail af 19. maj 2016 (sagsnr. j.nr. 2016-4007-0032) anmodet Dommerforeningen om eventuelle bemærkninger til høring over Retsplejerådets betænkning om sagkyndig bevisførelse mv.

I den anledning skal jeg meddele, at forslaget ikke giver Dommerforeningen anledning til at fremkomme med bemærkninger.

Med venlig hilsen

Mikael Sjöberg

Jmt. modt.

-7 JUNI 2016

Justitsministeriet
Politi- og Strafferetsafdelingen
Sikkerhedskontoret
Slotholmsgade 10
1216 København K

Sendt elektronisk til: procesretskontoret@jm.dk

RIGSADVOKATEN

DATO 6. juni 2016

JOURNAL NR.
RA-2016-511-0339

BEDE ANFØRT VED SVARSKRIVELSE
SAGSBEHANDLER: AAP

RIGSADVOKATEN

FREDERIKSHOLMS KANAL 16
1220 KØBENHAVN K

TELEFON 72 68 90 00
FAX 72 68 90 04

Høring over betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse mv.)

Ved e-mail af 19. maj 2016 har Justitsministeriet anmodet om en udtalelse om betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse mv.). Der henvises til Justitsministeriets sagsnummer: 2016-4007-0032.

I den anledning skal jeg meddele, at betænkningen ikke giver mig anledning til bemærkninger.

Med venlig hilsen

Jeanette Sølager Bigler

Fra: kos-Direktionssekretariatet@politi.dk
Sendt: 1. juli 2016 11:40
Til: Justitsministeriet
Emne: SV: Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 j.nr. 2016-4007-0032

Kære JM

Rigspolitiet har ingen bemærkninger til høringen.

Med venlig hilsen

Anne Cathrine T. Bæk
Stud.jur.

Rigspolitiet POLITI

Direktionssekretariatet
Polititorvet 14
1780 København V
Telefon 41 37 38 60
Email: aba013@politi.dk
Web: www.politi.dk

Fra: Justitsministeriet [<mailto:jm@jm.dk>]

Sendt: 19. maj 2016 14:19

Til: post@aarhusretshjaelp.dk; voldgift@voldgift.dk; teknig@teknig.dk; sdu@sdu.dk; KOS FP Rigspolitichefens forkontor; rigsadvokaten@ankl.dk; formand@retspolitik.dk; rkr@rkr.dk; mail@realkreditforeningen.dk; Politiforbundet; Frank, Lene (LFR001); kmr@ac.dk; lo@lo.dk; pt@strafferetsadvokaten.dk; fink@adm.ku.dk; kfst@kfst.dk; kl@kl.dk; info@humanrights.dk; hvr@hvr.dk; hk@hk.dk; ftf@ftf.dk; fsr@fsr.dk; fp@forsikringogpension.dk; arsmad@statsforvaltningen.dk; Statsadvokaten i København; Scharf, Line (LSC@ANKL.DK); fdm@fdm.dk; fbr@fbr.dk; forbrugerombudsmanden@fs.dk; mail@finansraadet.dk; post@finansogleasing.dk; post@domstolsstyrelsen.dk; hoeringer@dommerfm.dk; office@voldgiftsinstituttet.dk; dommerforeningen@gmail.com; post@dasp.dk; medieme@medierne.dk; forening@danskeadvokater.dk; mail@danskeadvokater.dk; dj@journalistforbundet.dk; adm@nodeco.dk; di@di.dk; info@danskerhverv.dk; de@de.dk; info@danskbyggeri.dk; da@da.dk; info@shipowners.dk; djoef@djoef.dk; ac@ac.dk; samfund@advokatsamfundet.dk; info@adipa.dk; jura@au.dk; aau@aau.dk; horingshenvendelser@3f.dk
Emne: Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 j.nr. 2016-4007-0032

Se venligst vedhæftede filer.

Med venlig hilsen

IT og Service
Slotsholmsgade 10

1216 København K
Tlf.: 7226 8400
www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

KRONPRINSESSEGADE 28
1306 KØBENHAVN K
TLF. 33 96 97 98

DATO: 30. juni 2016
SAGSNR.: 2016 - 1658
ID NR.: 410539

procesretskontoret@jm.dk

Høring - over Retsplejerådets betænkning om sagkyndig bevisførelse mv.

Ved e-mail af 19. maj 2016 har Justitsministeriet anmodet om Advokatrådets bemærkninger til ovennævnte.

Advokatrådet har følgende bemærkninger:

Advokatrådet kan fuldt ud tilslutte sig de forslag, som Retsplejerådet er kommet med i ovennævnte betænkning.

Således er Advokatrådet enig i Retsplejerådets forslag om at åbne mulighed for, at retten kan beslutte fra starten at udpege to eller flere skønsmænd med samme faglige baggrund til at besvare de samme spørgsmål – navnlig i sådanne tilfælde, hvor der er flere forskellige anerkendte teoretiske eller metodiske tilgange inden for det pågældende fagområde. Advokatrådet kan bekræfte, at dette er en praktisk forekommende problemstilling.

Advokatrådet er ligeledes enig i, at muligheden for at få udmeldt nyt syn og skøn ved en anden skønsmand bør udvides, navnlig hvis det sandsynliggøres over for retten, at den første skønsmænds konklusioner kan være udslag af en faglig tilgang til spørgsmålene, som ikke er enerådende inden for det pågældende fag.

Desuden er Advokatrådet enig med Retsplejerådet i det hensigtsmæssige i nærmere at lovfæste den gældende vide adgang for parterne i en retssag til som led i bevisførelsen at fremlægge sagkyndige erklæringer, der er indhentede ensidigt af den enkelte part, forud for sagen blev anlagt. I den forbindelse lægger Advokatrådet afgørende vægt på, at Retsplejerådet samtidig foreslår, at modparten i sådanne tilfælde skal have mulighed for at fremlægge en ensidigt indhentet "moderklæring", selvom den først har kunnet indhentes efter sagsanlægget.

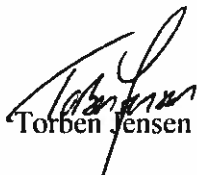
Advokatrådet kan også tilslutte sig, at parterne i enighed og med rettens tilladelse kan beslutte, at der som led i bevisførelsen kan fremlægges sagkyndige erklæringer, som

parterne hver især indhenter efter sagsanlægget, enten som supplement til eller i stedet for syn og skøn. Efter Advokatrådets opfattelse er der næppe tale om en nydannelse, idet Retsplejerådets forslag på dette punkt formentlig er udtryk for gældende ret.

Advokatrådet påpeger, at der selv med de ændringer, der foreslås gennemført i ovennævnte betænkning, fortsat er en meget betydelig forskel mellem reglerne om bevisførelse i civile sager for de almindelige domstole og retstilstanden inden for voldgift, hvor der er en langt friere adgang til at indhente ensidigt indhentede erklæringer. Efter Advokatrådets opfattelse forekommer denne forskel ikke velbegrunderet. Det gør sig navnlig gældende i sager mellem erhvervsdrivende eller sager mellem erhvervsdrivende og det offentlige.

Som påpeget i betænkningens indledning kan forslaget give anledning til øgede sagsomkostninger, herunder f.eks. hvis der gennemføres syn og skøn ved flere skønsmand, gennemføres et nyt syn og skøn, eller det aftales at inddrage ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer af bevisførelsen. Dette kunne være endnu en anledning til for Retsplejerådet at analysere, hvorvidt reglerne om sagsomkostninger i civile sager for domstole trænger til en revision.

Med venlig hilsen

Torben Jensen

Danish
Shipowners'
Association

Anne Windfeldt Trolle, Advokat (L)
Jens Jakob Hjorth-Hartmann, Advokat (L)

Justitsministeriet
Civilafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Att.: Procesretskontoret, Bjarke Gano

16. juni 2016

Sagsnr. 16-224

Udtalelse om betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse mv.) - sagsnr. 2016-4007-0032

Med henvisning til ministeriets brev af 19. maj 2016 fremsender jeg Danmarks Rederiforenings udtalelse om ovenstående betænkning.

Danmarks Rederiforening tiltræder Retsplejerådets forslag om ændring af retsplejeloven, hvorved der åbnes mulighed for udvidelse af anvendelse af syn og skøn, fremlæggelse af ensidigt indhentede erklæringer og afhøring af personer, der har afgivet sådanne erklæringer.

Dog tiltræder Danmarks Rederiforening forslaget under forudsætning af, at der i samme omfang som hidtil sker henvisning af retssager til Sø- og Handelsretten, samt at der – også i det videre arbejde med reform af den civile retspleje – fokuseres på anvendelse af de særlige kompetencer, som denne domstol besidder.

Med venlig hilsen

Jens Jakob Hjorth-Hartmann
Advokat (L)
jhh@shipowners.dk

Amaliegade 33
1256 Copenhagen K
Denmark

T. (+45) 33 11 40 88
info@shipowners.dk
www.shipowners.dk

Fra: Mette Købke Kenby [MKK@da.dk]
Sendt: 30. maj 2016 13:45
Til: Justitsministeriet
Emne: SV: Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 j.nr. 2016-4007-0032

Til Justitsministeriet

Betænkningen giver ikke DA anledning til bemærkninger.

Med venlig hilsen

Mette Købke Kenby
Administrativ koordinator

DANSK ARBEJDSGIVERFORENING

Vester Voldgade 113
DK-1790 København V
Direkte
Mobil
E-mail
Web

+45 33 38 93 54
+45 29 20 03 54
mkk@da.dk
www.da.dk

Fra: Justitsministeriet [mailto:jm@jm.dk]

Sendt: 19. maj 2016 14:19

Til: post@aarhusretshjaelp.dk; voldgift@voldgift.dk; teknig@teknig.dk; sdu@sdu.dk; politi@politi.dk; riqsadvokaten@ankl.dk; formand@retspolitik.dk; rkr@rkr.dk; mail@realkreditforeningen.dk; mail@politiforbundet.dk; lfr001@politi.dk; kmr@ac.dk; lo@lo.dk; pt@strafferetsadvokaten.dk; fink@adm.ku.dk; kfst@kfst.dk; kl@kl.dk; info@humanrights.dk; hvr@hvr.dk; hk@hk.dk; ftf@ftf.dk; fsr@fsr.dk; fp@forsikringogpension.dk; arsmad@statsforvaltningen.dk; Statsadvokaten i København; lsc@ankl.dk; fdm@fdm.dk; fbr@fbr.dk; forbrugerombudsmanden@fs.dk; mail@finansraadet.dk; post@finansogleasing.dk; post@domstolsstyrelsen.dk; hoeringer@dommerfm.dk; office@voldgiftsinstituttet.dk; dommerforeningen@gmail.com; post@dasp.dk; medierne@medierne.dk; forening@danskeadvokater.dk; mail@danskeadvokater.dk; dj@journalistforbundet.dk; adm@nodeco.dk; di@di.dk; info@danskerhverv.dk; de@de.dk; info@danskbyggeri.dk; Dansk Arbejdsgiverforening; REDERI_NETKON; djoef@djoef.dk; ac@ac.dk; samfund@advokatsamfundet.dk; info@adipa.dk; jura@au.dk; aau@aau.dk; horingshenvendelser@3f.dk
Emne: Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 j.nr. 2016-4007-0032

Se venligst vedhæftede filer.

Med venlig hilsen

IT og Service
Slotsholmsgade 10

1216 København K
Tlf.: 7226 8400
www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Justitsministeriet
Civilafdelingen
Slotsholmsgade 10
1216 København K
Att.: Bjarke Gano

Sendes pr. mail til procesretskontoret@jm.dk

21. juni 2016
J-nr.: 306842 / 2307508

Høring over Retsplejerådets betænkning nr. 1558 om sagkyndig bevisførelse mv.

Dansk Byggeri takker for muligheden for at afgive høringssvar vedrørende ovennævnte betænkning.

Dansk Byggeri ser positivt på den øgede mulighed for anvendelse af sagkyndige erklæringer, der udover at lovfæste de i retspraksis udviklede regler vedrørende fremlæggelse af ensidigt indhentede erklæringer, også giver en øget mulighed at få flere teoretiske tilgange belyst.

Dog er det Dansk Byggeris opfattelse, at muligheden for at lade parternes egne erklæringer erstatte syn og skøn, jf. lovforslagets § 1, nr. 4, bør administreres restriktivt i de tilfælde, hvor domstolene forudser, at det med en høj grad af sandsynlighed kan blive nødvendigt at afgøre sagen ud fra de almindelige bevisbyrderegler. I disse situationer er det Dansk Byggeris opfattelse, at fremlæggelse af parternes egne sagkyndige erklæringer – uanset parternes enighed – ikke bør tillades, jf. retsplejelovens § 341.

Dansk Byggeri kan således ikke tilslutte sig bemærkninger til lovforslagets § 1, nr. 4 (betænkningens side 74, midt) om, at domstolene i disse situationer kun kan opfordre parterne til at tilvejebringe syn og skøn.

På denne baggrund foreslår Dansk Byggeri bemærkningen til lovforslaget ændret således, at domstolene i de situationer, hvor domstolene forudser, at det med høj grad af sandsynlighed kan blive nødvendigt at afgøre sagen ud fra de almindelige bevisbyrderegler, ikke skal tillægge parternes enighed afgørende betydning, men i stedet afvise fremlæggelsen med henvisning til retsplejelovens § 341.

Det skal for god ordens skyld præciseres, at ovennævnte alene gælder de tilfælde, hvor parternes egne erklæringer ønskes fremlagt som erstatning for syn og skøn, idet Dansk Byggeri kan tilslutte sig, at domstolene lægger betydelig vægt på parternes enighed i de situationer, hvor erklæringerne ønskes fremlagt som supplement til syn og skøn.

Venlig hilsen
Dansk Byggeri

Janus Schädler Honoré

29. juni 2016

LWK

DI-2016-05830

Justitsministeriet
procesretskontoret@jm.dk

Dansk Industri
Confederation of Danish Industry

Høringssvar fra Dansk Industri angående Retsplejerådets betænkning nr. 1558 om sagkyndig bevisførelse mv.

Justitsministeriet har fremsendt Retsplejerådets betænkning nr. 1558, Reform af den civile retspleje IX, sagkyndig bevisførelse mv., indeholdende et lovudkast til ændring af retsplejeloven.

Nedenfor følger Dansk Industris (DI) bemærkninger:

Angående flere skønsmænd til at vurdere samme spørgsmål

Retsplejerådet har i betænkningen foreslået, at muligheden for at få flere skønsmænd til at vurdere det samme tema udvides. Det skal konkret gøres ved at give bedre muligheder for, at retten allerede fra starten kan udpege 2 (eller flere) skønsmænd med samme faglige baggrund til at besvare de samme spørgsmål, samt ved at give bedre muligheder for at få udmeldt et nyt syn og skøn ved en anden skønsmand efter den første skønsmænds besvarelse.

Det fremgår af betænkningen, at begge disse muligheder primært skal anvendes i tilfælde, hvor der ikke er én faglig tilgang til spørgsmålene som er enerådende inden for det pågældende fag, men hvor der tværtimod er "flere skoler".

DI er som udgangspunkt enige i, at det i sager som økonomisk kan bære det, kan være en god ide at øge rettens oplysningsniveau, således at en sag belyses med flere forskellige faglige tilgange, når dette er nødvendigt.

Der er dog næppe tvivl om, at disse initiativer vil kunne øge sagsomkostningerne forbundet med civile retssager. DI er derfor af den holdning, at disse initiativer kun bør bruges i sager, hvor der klart er behov for at få flere faglige synsvinkler. Som udgangspunkt bør sådanne faglige synsvinkler belyses på den mindst omkostningstunge måde.

I den forbindelse ønsker DI at anføre, at det formentligt vil være sjældent, at man allerede før udpegningen af den første skønsmand ved, at hans svar ikke vil kunne være dæk-

H. C. Andersens Boulevard 18
1787 København V
Danmark

(+45) 3377 3377
di@di.dk
di.dk

CVR: 16077593

kende for alle faglige synsvinkler. DI anser det derfor for sjældent, at der vil være behov for at udpege 2 skønsmænd allerede fra starten. En mindre omkostningstung løsning kunne være, at man i første omgang udpeger en enkelt skønsmand, som sammen med de øvrige stillede spørgsmål adspørges direkte om, om der findes andre faglige tilgange til de stillede spørgsmål end hans egen tilgang, samt hvor vidt skønsmanden har inddraget disse andre faglige tilgange i sine svar. Hvis skønsmanden oplyser, at der findes andre faglige tilgange, men at han ikke føler sig kompetent til at besvare spørgsmålene ud fra disse faglige tilgange – eller hvis parterne efterfølgende kan vise, at der eksisterer andre "skoler", som skønsmanden ikke har inddraget i sit svar, så kan man herefter udpege en anden skønsmand.

En sådan løsning vil gøre det lettere for retten at vurdere, om der reelt er behov for udpegning af flere skønsmænd. Udgangspunktet må være, at en udpeget skønsmand vil besvare de stillede spørgsmål korrekt og fyldestgørende og vil gøre opmærksom på, når spørgsmålene evt. kan besvares anderledes ud fra andre faglige tilgange. I en række sager vil det således muligt være nok for retten at vide, at der eksisterer andre faglige tilgange, uden at det er nødvendigt for sagen, at spørgsmålene besvares grundigt ud fra alle faglige tilgange, da retten under alle omstændigheder vil være nødt til at vælge en af disse mange faglige tilgange til at løse sagen.

DI er således positive over for lovændringen, men vil anbefale, at domstolene opfordres til at vælge den mindst omkostningstunge virksomme løsning, og at udgangspunktet således er, at der kun udpeges 2 skønsmænd fra starten, hvis parterne er enige om dette, eller når det fremstår klart, at dette er nødvendigt for sagen.

I de tilfælde, hvor parterne får tilladelse til at bruge egne eksperter eller flere skønsmænd, bifalder DI muligheden for, at parternes ekspertvidner med rettens tilladelse kan afgive forklaring sammen ("expert conferencing"), sådan at de får mulighed for at drøfte deres synspunkter med hinanden direkte for retten.

For så vidt angår det andet forslag omkring muligheden for at begære et nyt syn og skøn efter afholdelsen af det første, fordi der findes flere faglige synsvinkler, så vil det være formålstjenstligt med retningslinjer for, hvordan man kan bevise, at der eksisterer sådanne yderligere synsvinkler. Det fremgår således på side 54 i betænkningen, at dette f.eks. kan gøres ved at fremlægge ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer, der viser, at der er andre faglige synsvinkler. På side 73, i bemærkningerne i lovforslaget, fremgår imidlertid, at det ikke er nok at fremlægge en ensidigt indhentet erklæring, da indsigelsen om, at der findes flere "skoler", bør være "yderligere underbygget".

I forhold til lovforslaget, så finder DI, at formuleringen af den nye § 209 er uklar. Det gælder særligt formuleringen "*når retten finder det hensigtsmæssigt under hensyn til fremførte indsigelser og andre muligheder for at få skønstemaet yderligere belyst eller til sagens og skønstemaets karakter*", som ved en første gennemlæsning ikke gør det særlig klart, i hvilke situationer et fornyet skøn kan finde sted. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at "*fremførte indsigelser*" i virkeligheden dækker over, at erklæringen ikke lever op til de faglige krav, at "*andre muligheder for at få skønstemaet yderligere belyst*" i virkeligheden er en konkret henvisning til muligheden for at stille supplerende spørgsmål efter retsplejelovens § 205, samt at formuleringen "*sagens og*

skonstemaets karakter" i virkeligheden dækker over, at en anden skønsmand skal kunne konkludere væsentligt anderledes, samtidig med, at sagen skal kunne "bære" fordyrelsen ved et fornyet syn og skøn. Det vil være formålstjenstligt at gøre disse ting klart direkte i paragrafteksten.

Angående ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer mv. som bevis

Retsplejerådet foreslår en lovfæstning af den gældende adgang til at fremlægge sagkyndige erklæringer, som er ensidigt indhentede af parterne forud for sagsanlægget. DI er enige i dette forslag.

I den forbindelse foreslår Retsplejerådet ligeledes, at der gives mulighed for, at en part i en sag kan fremlægge en "moderklæring", hvis den anden part fremlægger en erklæring, der er ensidigt indhentet før sagsanlæg. Dette er DI ligeledes enig i, da det vil stille parterne lige bevismæssigt.

Endelig foreslår Retsplejerådet, at parterne, hvis de er enige om det, og får rettens tilladelse, kan få mulighed for at fremlægge sagkyndige erklæringer, som de selv indhenter under sagen. Dette kan ske enten som supplement til eller i stedet for syn og skøn. Det fremgår i bemærkningerne til lovforslaget, at den påkrævede "enighed" også vil være til stede, hvis parterne forud for retssagen bindende har aftalt, at de ved en eventuel retstvist mellem dem (med rettens tilladelse) skal kunne anvende sådanne ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer.

DI bifalder, at det i sager hvor parterne klart er enige skal gøres muligt at anvende sådanne sagkyndige erklæringer. DI mener samtidig, at det bør pointeres, at det ikke kan få processuel skadesvirkning for en part at sige nej til en sådan forespørgsel fra modparten.

Det er i den forbindelse væsentligt at bemærke, at ensidigt indhentede erklæringer jo fortsat alene vil blive tillagt den bevisværdi, som domstolen vurderer den kan fortjene ud fra en konkret bedømmelse.

DI stiller sig dog uforstående overfor, at Retsplejerådet foreslår, at hver part selv skal betale de sagsomkostninger, der er forbundet med egne erklæringer, og at den tabende part således ikke skal dække disse omkostninger sammen med de øvrige sagsomkostninger. En sådan regel vil formentligt mindske anvendelsen af denne nye mulighed, da selv en vindende part dermed vil have haft betydelige udgifter til sagkyndig hjælp i forbindelse med sagen.

DI kan ikke tilslutte sig de argumenter, som Retsplejerådet opstiller for denne regel om omkostningsfastsættelse.

Retsplejerådet anfører på side 67 i betænkningen, at reglen om at hver part dækker egne omkostninger til erklæringer skyldes, at "*udgifterne har ingen nødvendighed over sig*", fordi det er en overbygning til det almindelige system med syn og skøn. DI mener imidlertid, at hvis begge parter har vurderet, at det er nødvendigt med sådanne ensidigt ind-

hentede erklæringer for at få oplyst sagen, så må udgifterne også have en sådan nødvendighed, at de skal dækkes af den tabende part.

Retsplejerådet anfører videre, at parterne på forhånd kan inddrage omkostningsaspektet i overvejelserne omkring, hvorvidt de vil sige ja til at anvende disse erklæringer, men dette argument kan også bruges til at sige, at den tabende part skal bære omkostningerne, da denne ligeledes har haft mulighed for at vurdere dette udfald inden man sagde ja.

Samtidig vil der i sager, hvor parterne forud for retssagen bindende har accepteret at anvende ensidigt indhentede erklæringer, kunne opstå situationer, hvor den sagsøgte part er nødt til at bruge uforudsete omkostninger til at forsvare sig imod et mere eller mindre grundløst krav fra sagsøger. I disse situationer findes det mest rimeligt at pålægge den tabende part omkostningerne.

Endelig fremfører Retsplejerådet, at det vil kunne være vanskeligt at kontrollere og vurdere rimeligheden af de udgifter, som parterne vælger at afholde til egne eksperter. DI kan imidlertid ikke se, at en sådan vurdering er mere vanskelig end andre vurderinger retten foretager i forbindelse med fastsættelse af sagsomkostninger og omkostninger til f.eks. skønsmænd eller moderklæringer. Samtidig vil retten kunne sammenligne de udgifter som hver af parterne har haft, og dermed kunne vurdere, om den ene part har haft uforholdsmæssigt mange udgifter til sin ekspert, set i forhold til modpartens udgifter og sagsgenstanden.

DI anbefaler derfor, at den tabende part også skal dække omkostningerne til den vindende parts indhentelse af sagkyndige erklæringer, hvis disse omkostninger har en rimelig størrelse i forhold til sagens karakter.

Med venlig hilsen
Dansk Industri

Lisbeth Walthersdorf Katafai

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K
procesretskontoret@jm.dk

Vesterbrogade 32
1670 København V

Telefon 3 43 70 00
mail@danskeadvokater.dk
www.danskeadvokater.dk

Dok.nr. D 2016 025632

6. juli 2016

Vedr. Høring over Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 om sagkyndig bevisførelse mv.

Justitsministeriet har den 19. maj 2016 (j.nr. 2016-4007-0032) anmodet om en udtalelse om betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse mv.).

I betænkningen foreslår Retsplejerådet en række ændringer af de gældende regler i retsplejeloven vedrørende sagkyndig bevisførelse. Det drejer sig om følgende forslag:

- 1) Mulighed for at retten kan beslutte fra starten at udpege to eller flere skønsmand, jf. den foreslåede bestemmelse nye punktum i § 198, stk. 1
- 2) Udvidelse af muligheden for at få udmeldt et nyt syn og skøn ved en anden skønsmand, jf. den foreslåede affattelse af bestemmelsen i § 209
- 3) Lovfæstelse af den gældende vide adgang til at fremlægge sagkyndige erklæringer, der er indhentet ensidigt af den enkelte part forud for, at sagen blev anlagt, jf. den foreslåede nye bestemmelse i § 341 a
- 4) Mulighed for at parterne i enighed og med rettens tilladelse kan beslutte, at der som led i bevisførelsen kan fremlægges sagkyndige erklæringer, som parterne hver især indhenter efter sagsanlægget, enten som supplement til syn og skøn eller i stedet for syn og skøn, jf. den foreslåede nye bestemmelse i § 209 a.

Danske Advokater kan overordnet set tilslutte sig de af Retsplejerådet ovenfor foreslåede ændringer i retsplejeloven med hensyn til sagkyndig bevisførelse mv. og de hensyn, der ligger bag.

Danske Advokater har dog enkelte bemærkninger til de foreslåede nye bestemmelser med tilhørende bemærkninger:

Ad § 198, stk. 1, 2. pkt.,

Det fremgår af den foreslåede bestemmelse, at hvis retten finder det hensigtsmæssigt under hensyn til sagens og skønstemaets karakter, kan den udpege flere skønsmænd til at besvare samme spørgsmål.

Danske Advokater bemærker, at der efter Danske Advokaters opfattelse ikke er grundlag for, at retten ikke som udgangspunkt imødekommer en begæring om udmeldelse af flere skønsmænd, hvis parterne er enige om begæringen, medmindre den ene part er blevet bevilliget fri proces.

Såfremt retten måtte finde, at der i øvrigt er grundlag for at udpege flere skønsmænd, f.eks. fordi der kan være flere fagligt anerkendte tilgange til det emne, som syn og skønnet skal vedrøre, bør sagens værdi eller den omstændighed, at sagen ikke måtte have en videregående betydning, ikke kunne medføre, at der alene udpeges en skønsmand.

Ad § 209

Det fremgår af den foreslåede bestemmelse, at det forhold, at syn og skøn har fundet sted, ikke udelukker fornyet syn og skøn over samme genstand ved de samme skønsmænd, ligesom det samme gælder ved fornyet syn og skøn ved andre skønsmænd, når retten finder det hensigtsmæssigt under hensyn til fremførte indsigelser og andre muligheder for at få skønsteamet yderligere belyst eller til sagens og skønstemaets karakter.

Danske Advokater bemærker i den forbindelse, at såfremt retten måtte finde, at der i øvrigt er grundlag for at udmelde et nyt skøn ved andre skønsmænd – for eksempel fordi der er rimelig grund til at antage, at en anden skønsmand vil konkludere væsentligt anderledes end den allerede udpegede skønsmand – bør sagens værdi eller den omstændighed, at sagen ikke måtte have en videregående betydning, som udgangspunkt ikke kunne medføre, at der ikke udmeldes et nyt syn og skøn ved andre skønsmænd.

Det er ligeledes Danske Advokaters opfattelse, at hensynet til sagens fremme som udgangspunkt ikke må kunne medføre, at en begæring om et nyt syn og skøn ved andre skønsmænd ikke imødekommes, såfremt det – som det vel normalt vil være tilfældet – først efter fremkomsten af skønserklæringen fra den oprindeligt udpegede skønsmand måtte vise sig, at der er grundlag for et nyt syn og skøn ved andre skønsmænd.

Ad § 209 a

Det fremgår af den foreslåede bestemmelse med tilhørende bemærkninger, at det kræver rettens tilladelse, for at parterne i en sag kan fremlægge den i bestemmelsen anførte type erklæringer som supplement til eller i stedet for optagelse af syn og skøn, selv om parterne er enige om, at der bør indhentes sådanne erklæringer. Der henvises i den forbindelse også til Retsplejerådets overvejelser gengivet side 60 ff.

Det er Danske Advokaters opfattelse, at retten som udgangspunkt ikke bør kunne modsætte sig, at parterne fremlægger de i bestemmelsen anførte typer erklæringer som supplement til eller i stedet for optagelse af syn og skøn, når parterne er enige om, at der bør indhentes sådanne erklæringer.

Ad § 316, stk. 1, 3. pkt.

Det fremgår af den foreslåede bestemmelse, at udgifter til sagkyndig bistand, der er indhentet med rettens tilladelse i medfør af den foreslåede nye bestemmelse i § 209 a, stk. 1, ikke erstattes.

Danske Advokater bemærker i den forbindelse, at der efter Danske Advokaters opfattelse ikke er grundlag for at udelukke muligheden for, at en part som sagsomkostninger kan få erstattet sine udgifter til indhentelse af en erklæring omfattet af § 209 a, hvis det har været rimeligt at indhente den pågældende erklæring.

I den forbindelse henvises der til, at såfremt der er blevet fremlagt erklæringer omfattet af § 209 a, da har parterne været enige om, at der skulle indhentes sådanne erklæringer, hvilket er ensbetydende med, at parterne har fundet, at indhentelsen af de pågældende erklæringer har været af betydning for sagen.

Der henvises også til retsplejelovens § 316, stk. 1, der allerede i sin nuværende udformning giver mulighed for, at retten kan bestemme, at en parts udgifter til indhentelse af erklæring omfattet af § 209 a ikke skal erstattes som sagsomkostninger.

Ad § 341 a

Bemærkningerne til bestemmelsen kan give det indtryk, at det er tanken, at en part alene skal kunne fremlægge en "moderklæring" indhentet efter anlægget af retssagen, såfremt parten ikke tidsmæssigt har haft mulighed for at indhente "moderklæringen" forud for anlægget af retssagen, eller det har været uvist for parten, om modparten ville anlægge retssag.

Efter Danske Advokaters opfattelse bør det være uden betydning for en parts adgang til at fremlægge en "moderklæring", om parten har vidst, at der ville blive anlagt retssag, eller om parten har haft tid til at indhente "moderklæringen" forud for anlægget af retssagen.

Der henvises i den forbindelse til, at en part altid bør have adgang til at fremlægge en "moderklæring" efter anlægget af retssagen, hvis modparten har fremlagt en erklæring omfattet af § 341 a, som er indhentet forud for anlægget af retssagen, og at det ikke kan kræves af den pågældende part, at parten skal afholde udgiften til indhentelsen af "moderklæringen", før anlægget af retssagen er blevet en realitet.

Om der er grundlag for at erstatte parternes udgifter til indhentelse af erklæringer forud for retssagen og indhentelse af "moderklæringer" efter anlægget af retssagen som sagsomkostninger bør afgøres på grundlag af en konkret vurdering i medfør af § 316, stk. 1.

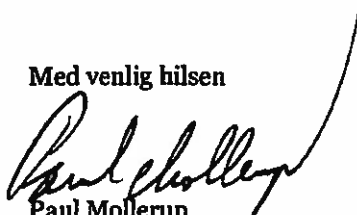
Det bør således ikke – som anført i bemærkningerne til den foreslåede § 341 a – forudsættes, at udgifterne til indhentelse af sådanne erklæringer ikke kan erstattes som sagsomkostninger.

Ad § 353, stk. 1, nr. 13

Det foreslås, at en anmodning om tilladelse til at supplere eller erstatte syn og skøn med ensidigt indhentede erklæringer skal fremsættes senest på det forberedende retsmøde. Har retten meddelt, at der ikke skal holdes forberedende retsmøde, vil anmodninger om syn og skøn og/eller anmodninger fra parterne om tilladelse til at supplere syn og skøn med ensidigt indhentede erklæringer normalt skulle fremsættes senest 4 uger efter rettens meddelelse.

En fælles anmodning fra parterne om tilladelse til at fremlægge erklæringer som de i § 209 a anførte som supplement til eller i stedet for optagelse af syn og skøn bør efter Danske Advokaters opfattelse ikke afslås af retten, selvom anmodningen først fremkommer efter det forberedende møde eller mere end 4 uger efter rettens meddelelse om, at der ikke skal afholdes et forberedende møde. Dette vil i praksis særligt gælde i forhold til større, komplekse sager.

Med venlig hilsen

Paul Møllerup
Adm. Direktør

FAGLIGT FÆLLES FORBUND

Justitsministeriet
Att.: Procesretskontoret

Sendt per e-mail til:
procesretskontoret@jm.dk

22. juni 2016

Sagsnr. 2016-4007-0032
Udtalelse om betænkning nr. 1558/2016

FAGLIGT FÆLLES FORBUND
Kampmannsgade 4
DK-1790 København V
tlf. +45 70 300 300
fax +45 70 300 301
e-mail: 3f@3f.dk
www.3f.dk

På vegne Fagligt Fælles Forbund (3F) skal vi hermed afgive høringsvar vedrørende betænkning 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse mv.).

3F er som udgangspunkt positivt indstillet overfor den påtænkte ændring af retsplejelovens regler om syn og skøn.

Betænkningen og lovforslaget indebærer imidlertid en række usikkerhedsmomenter om retsstillingen, som vi skal henstille til bliver afklaret og præciseret under den administrative behandling.

Idet konsekvenserne af det påtænkte lovforslag for 3F's vedkommende hovedsageligt vil have betydning for vores behandling af arbejdsskadesager, er høringsvaret afgivet med særligt fokus på disse.

1. Speciallægeerklæringer indhentet af Arbejdsskadestyrelsen (og andre tredjeparter)

Med henvisning til Højesteretskendelsen U.2014.1532H angives det på betænkningens side 26, at erklæringer, der er indhentet på foranledning af en offentlig myndighed uden parternes indflydelse, ikke kan anses for ensidigt indhentede.

Af betænkningen fremgår imidlertid ikke, om denne praksis ønskes opretholdt.

Det anførte i betænkningen er dog i det hele taget illusorisk, idet speciallægeerklæringer stort set altid afgives på baggrund af en undersøgelse af skadelidte, og derved aldrig vil være undtaget for denne parts indflydelse.

Tilsvarende har den skadelidte typisk adgang til at vælge hvilken speciallæge, der skal foretage undersøgelsen.

Ofte vil skadelidte desuden anmode om, at undersøgelsen foretages af en speciallæge, som skadelidte allerede er i et behandlingsforløb hos, hvilket sædvanligvis respekteres, eftersom det kan forbedre erklæringens kvalitet væsentligt, at speciallægen har et indgående forhåndskendskab til den skadelidte.

Vi opfordrer på den baggrund til, at det præciseres, at speciallægeerklæringer, der er indhentet af eller på foranledning af tredjeparter uden interesse i udfaldet af den verserende tvist, herunder erklæringer indhentet af Arbejdsskade-/Ankestyrelsen, kommuner, pensionselskaber mv., generelt ikke anses for ensidigt indhentede.

Endvidere opfordrer vi til, at det præciseres, at en speciallægeerklæring i øvrigt ikke anses for ensidigt indhentet, blot fordi skadelidte har medvirket ved undersøgelsen og/eller haft adgang til at udtale sig om valget af undersøgende speciallæge.

2. Foto og videomateriale

Domstolene har i et antal konkret begrundede kendelser, herunder U.2013.2296H, tilkendegivet, at ensidigt indhentet fotomateriale kunne fremlægges under en retssag og indgå i det materiale, der blev medsendt til skønsmanden, på trods af at de pågældende fotos var taget ensidigt og efter sagens anlæg.

Der er ikke i betænkningen eller lovforslaget taget stilling til, hvilken retstilstand der fremadrettet ønskes vedrørende sådant materiale.

I praksis har foto- og videomateriale ganske væsentlig betydning som bevismiddel, og erfaringsmæssigt sker det i et betydeligt antal sager, at dette materiale først indhentes efter sagens anlæg og på kun den ene parts foranledning.

Henset til den væsentlige bevismæssige værdi af sådant materiale, skal vi henstille til, at der i forbindelse med det lovforberedende arbejde tages stilling til, hvorvidt ensidigt indhentet foto- og videomateriale, der er taget efter sagens anlæg, generelt skal tillades fremlagt under sagen og kan medsendes til en eventuel skønsmand.

3. Syn og skøn ved flere skønsmænd

Betænkningens forslag om, at lade flere skønsmænd med forskellige baggrunde og specialer foretage fælles skønsforretning, forekommer hensigtsmæssigt.

Det må imidlertid formodes at efterlade dommeren i sagen med et ikke-ubetydeligt dilemma, såfremt de forskellige skønsmænd fremkommer med forskellige vurderinger i lyset af hvert deres specialer.

Dommeren vil i sådanne tilfælde skulle foretage en vurdering af, hvilket af de repræsenterede specialers syn på sagens genstand, som er mest korrekt, hvilket det må formodes, at dommeren sjældent vil have de fornødne kompetencer til.

Vi henstiller på den baggrund til, at der på forhånd tages konkret stilling til, hvordan en sådan situation afhjælpes.

4. Indhentelse af mod-erklæring

Vi er ikke afvisende overfor muligheden for at lade en part indhente en mod-erklæring som modsvar til en ensidigt indhentet erklæring, der først er indhentet umiddelbart inden (og med henblik på) det pågældende søgsmål.

Den nuværende formulering af reglerne giver imidlertid anledning til en betydelig usikkerhed om udstrækningen af adgangen til at indhente mod-erklæringer.

4.1 Frist for at fremsætte anmodning om mod-erklæring

Vi anser det for nødvendigt, at det præciseres i lovforslaget, at en part skal tilkendegive sin hensigt om at ville indhente og fremlægge en mod-erklæring allerede i svarskriftet eller på det forberedende retsmøde, som afholdes i medfør af retsplejelovens § 353.

4.2 Afgrænsning af skadelidtes medvirken til mod-erklæring

Det fremgår ikke af betænkningen, i hvilket omfang sagsøger er forpligtet til at medvirke til sagsøgtes indhentelse af en mod-erklæring.

Vi henstiller derfor til at det præciseres, om den skadelidte i en arbejds-/personskadesag er forpligtet til f.eks. at deltage i en speciallægeundersøgelse som led i sagsøgtes adgang til at indhente en mod-erklæring, eller om mod-erklæringen må udarbejdes på baggrund af det i sagen allerede foreliggende materiale.

Såfremt skadelidte vil være forpligtet til at medvirke ved en undersøgelse, anbefaler vi, at omfanget af denne forpligtelse da præciseres yderligere, herunder i forhold til om skadelidte eksempelvis er forpligtet til at medvirke til undersøgelser, som foretages langt fra dennes bopæl, eller som er smertefulde og/eller indebærer et andet personligt ubehag.

Tilsvarende så vi også gerne, at det blev præciseret, om adgangen til at indhente mod-erklæringer også omfattede, at skadelidte ville kunne tilpligtes at gennemføre billeddiagnostiske undersøgelser som f.eks. MR-, røntgen-, CT- og ultralydsundersøgelser.

4.3 Afgrænsning af, hvad der betragtes som mod-erklæringer

Yderligere ønsker vi, at der sker en afgrænsning af, hvad der i lovens forstand skal forstås ved en mod-erklæring.

Med den aktuelle formulering vil det være nærliggende, at en part som mod-erklæring indhenter udtalelser fra internt ansatte og andre personer tilknyttet parten, eller fra en sagkyndig, der allerede tidligere har afgivet en (divergerende) udtalelse i sagen, hvorved den indhentede mod-erklæring reelt blot bliver et forsvar af et forhåndsbestemt synspunkt i sagen uden nævneværdig bevismæssig værdi.

På den baggrund henstiller vi til, at adgangen til at indhente mod-erklæringer som udgangspunkt forudsætter, at disse indhentes hos eksterne og uvildige tredjeparter, og at de i øvrigt indhentes på et objektivt og neutralt grundlag, således at de reelt kan bidrage til sagens oplysning.

4.4 Specifikation af, hvad der giver adgang til at indhente mod-erklæring

Adgangen til at indhente en mod-erklæring under en verserende retssag beror i betænkningen på, at sagsøger selvstændigt og med et processuelt sigte for øje har indhentet en sagkyndig erklæring umiddelbart inden sagens anlæg.

Mod-erklæringen er derved tilset at udgøre et modsvar til denne forudgående erklæring, som sagsøgte ikke har haft adgang til at forholde sig til.

Problemstillingen vil imidlertid være den samme, hvis sagsøger ensidigt har indhentet en erklæring længe inden sagsanlægget, og blot har undladt at sende den til modparten, eller hvis en tredjepart forudgående har indhentet en erklæring, som sagsøger har fået kopi af, men ikke sagsøgte.

Vi opfordrer på den baggrund til, at det præciseres nærmere, hvilke omstændigheder, som skal være til stede – herunder gerne i form af en nærmere tidsmæssig afgrænsning – før betingelserne for at kunne indhente og fremlægge en mod-erklæring er opfyldt.

5. Afhjæmning af sagkyndig, der har afgivet ensidigt indhentet udtalelse

Af betænkningens side 66 kan udlæses en forudsætning om, at sagkyndige, der har afgivet ensidigt indhentede erklæringer, også vil kunne afgive forklaring under hovedforhandlingen, dog kun vedrørende indholdet af den afgivne erklæring.

Det angives, at det herved ønskes at bevare den aktuelle retstilstand.

Den aktuelle retstilstand er imidlertid kendetegnet ved at være meget uklar og forskelligartet, blandet andet derved at private og offentlige myndigheder har forskellig adgang til at vidneføre sagkyndige, der har afgivet ensidigt indhentede erklæringer.

Vi opfordrer således til, at det præciseres nærmere, hvilke regler, der med betænkningen og lovforslaget fremadrettet ønskes, og at det tillige i den forbindelse fastslås, at alle sagens parter skal have lige adgang til at vidneføre sagkyndige, som forud for eller under retssagen har afgivet en ensidigt indhentet erklæring.

Yderligere kan det befrygtes, at adgangen til at vidneføre et sagkyndigt vidne, der forudgående har afgivet en ensidigt indhentet erklæring, alt andet lige vil medføre, at vidnet fremhæver sin egen vurdering på bekostning af andet sagkyndigt materiale i sagen, og derved i praksis vil kunne udøve en væsentlig indflydelse på retten.

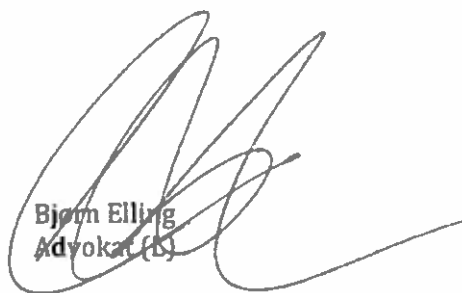
Der er i vist omfang taget højde herfor i betænkningen, hvor det på side 67 angives, at retten bør håndhæves en ret streng 'præklusionsregel' overfor sådanne sagkyndige.

Vi henstiller imidlertid til, at adgangen til at føre et sagkyndigt vidne, som har afgivet en ensidigt indhentet sagkyndig erklæring, begrænses yderligere, således at det kun kan ske i situationer, hvor parterne er enige herom, eller hvor retten ud fra en konkret vurdering finder, at erklæringen er uklar og vidnets personlige forklaring derfor er nødvendig for sagens oplysning.

Venlig hilsen

Jena Juul Holm
Afdelingsleder, advokat (H)

Bjørn Elling
Advokat (H)

Fra: Benedicte Federspiel [bf@fbr.dk]
Sendt: 3. juli 2016 17:52
Til: EProcesretskontoret (951s16)
Emne: Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 j.nr. 2016-4007-0032

Høring over Retsplejerådets betænkning om sagkyndig bevisførelse mv.

Justitsministeriet har med mail af 19. maj 2016 anmodet Forbrugerrådet Tænk om en udtalelse inden 1. juli om betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse mv.).

I betænkningen foreslås en udvidelse af adgangen til at få flere skønsmænd til at bedømme det samme tema, og i følge betænkningen vil der navnlig være anledning til at bruge en sådan regel i tilfælde, hvor der er flere forskellige anerkendte teoretiske eller metodiske tilgange inden for det pågældende fagområde, og hvor der er rimelig grund til at formode, at dette vil kunne have betydning for skønsmandens besvarelse af spørgsmålene.

Forbrugerrådet kan være bekymret for, at muligheden for inddragelse af flere sagkyndige er af størst interesse for den part, som har bedst råd til at betale. Forbrugerrådet ser heller ikke behovet i en almindelig forbrugersag om mangler ved en løsørestand – i al almindelighed burde det være muligt at nøjes med een sagkyndig til besigtigelse og beskrivelse af faktiske forhold. Men samtidig har Forbrugerrådet forståelse for, at principielle sager, som involverer mange forbrugere og samlet set store værdier, kan omfatte meget komplicerede tekniske og økonomiske spørgsmål af en art, hvor det kan give mening at inddrage mere end en sagkyndig.

Retsplejerådet foreslår også, at parterne i en civil retssag, hvis de er enige om det, skal have mulighed for at kunne fremlægge sagkyndige erklæringer, som de selv indhenter under sagen – enten i stedet for eller som supplement til syn og skøn.

Da indhentelse af sagkyndige erklæringer koster penge, er det fra en forbrugersynsvinkel vigtigt, at forbrugersager ikke udvikler sig til en kamp på sagkyndige erklæringer – noget sådant vil kunne blive til fordel for den, som kan betale, hvad sagkyndige erklæringer koster.

Retsplejerådet forudsætter, at kravet om enighed mellem parterne vil kunne sikre, at syn og skøn kun fravælges eller suppleres i tilfælde, hvor parterne reelt er nogenlunde ligestillede med hensyn til deres behov for ikke (kun) at forlade sig på syn og skøn og deres økonomiske muligheder for at varetage deres interesser ved at hyre kvalificeret sagkyndig bistand under sagen.

Forbrugerrådet har ingen indvendinger imod, at ligestillede parter kan blive enige om, hver især under en retssag at indhente og inddrage sagkyndige erklæringer.

Forbrugerrådet lægger imidlertid afgørende vægt på, at der er mulighed for i forbrugersager, hvor et spørgetema er besvaret af en enkelt syns- og skønsmand, at stille spørgsmål til en anden syns- og skønsmand i situationer, hvor der er forskellige "skoler" på et område (og derfor kunne have været udpeget to i første omgang), eller hvor det forekommer forståeligt, at forbrugersiden har et af hensyn til tilliden til retssystemet velbegrundet ønske om endnu en sagkyndig udtalelse. Det forudsætter, at der er mulighed for retshjælp /fri proces.

Med venlig hilsen

Vagn Jelsø
Vicedirektør

Benedicte Federspiel
Chefkonsulent

Forbrugerrådet Tænk
T +45 7741 7741 / taenk.dk
Fiolstræde 17 B / Postboks 2188 / 1017 København K

Fra: Justitsministeriet [<mailto:jm@jm.dk>]

Sendt: 19. maj 2016 14:19

Til: post@aarhusretshjaelp.dk; voldgift@voldgift.dk; teknig@teknig.dk;
sdu@sdu.dk; politi@politi.dk; rigsadvokaten@ankl.dk; formand@retspolitik.dk;
rkr@rkr.dk; mail@realkreditforeningen.dk; mail@politiforbundet.dk;
lfr001@politi.dk; kmr@ac.dk; lo@lo.dk; pt@strafferetsadvokaten.dk;
fink@adm.ku.dk; kfst@kfst.dk; kl@kl.dk; info@humanrights.dk; hvr@hvr.dk;
hk@hk.dk; ftf@ftf.dk; fsr@fsr.dk; fp@forsikringogpension.dk;
arsmad@statsforvaltningen.dk; Statsadvokaten i København; lsc@ankl.dk;
fdm@fdm.dk; Forbrugerrådet Tænk Reception;
forbrugerombudsmanden@fs.dk; mail@finansraadet.dk;
post@finansogleasing.dk; post@domstolsstyrelsen.dk;
hoeringer@dommerfm.dk; office@voldgiftsinstituttet.dk;
dommerforeningen@gmail.com; post@dasp.dk; medierne@medierne.dk;
forening@danskeadvokater.dk; mail@danskeadvokater.dk;
dj@journalistforbundet.dk; adm@nodeco.dk; di@di.dk; info@danskerhverv.dk;
de@de.dk; info@danskbyggeri.dk; da@da.dk; info@shipowners.dk;
djoef@djoef.dk; ac@ac.dk; samfund@advokatsamfundet.dk; info@adipa.dk;
jura@au.dk; aau@aau.dk; horingshenvendelser@3f.dk

Emne: Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 j.nr. 2016-4007-0032

Se venligst vedhæftede filer.

Med venlig hilsen

IT og Service
Slotsholmsgade 10
1216 København K
Tlf.: 7226 8400

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Forbrugerrådet Tænk er en uafhængig medlemsorganisation, der arbejder for et Danmark, hvor alle forbrugere kan træffe et trygt valg. Få nyheder, informationer om test, tilbud og gode råd 1-2 gange om ugen. Tilmeld dig vores nyhedsbreve på taenk.dk/nyhedsbrev

Forbrugerrådet Tænk er en uafhængig medlemsorganisation, der arbejder for et Danmark, hvor alle forbrugere kan træffe et trygt valg. Få nyheder, informationer om test, tilbud og gode råd 1-2 gange om ugen. Tilmeld dig vores nyhedsbreve på taenk.dk/nyhedsbrev

Fra: Ulrika Calmar Folkmann-Schjerbeck [ucf@kfst.dk]
Sendt: 20. juni 2016 10:41
Til: EProcesretskontoret (951s16)
Emne: SV: Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 j.nr. 2016-4007-0032 (FO 16/05922)

Forbrugerombudsmanden har ingen bemærkninger til betænkningen og lovudkastet.

Med venlig hilsen
På Forbrugerombudsmandens vegne

Ulrika Calmar Folkmann-Schjerbeck

Procedør, specialkonsulent
Direkte tlf.: 4171 5317
E-mail: ucf@kfst.dk

Carl Jacobsens Vej 35
2500 Valby
Tlf. +45 4171 5151

Fra: Justitsministeriet [<mailto:jm@jm.dk>]

Sendt: 19. maj 2016 14:19

Til: post@aarhusretshjaelp.dk; voldgift@voldgift.dk; teknig@teknig.dk; sdu@sdu.dk; politi@politi.dk; rigsadvokaten@ankl.dk; formand@retspolitik.dk; rkr@rkr.dk; mail@realkreditforeningen.dk; mail@politiforbundet.dk; lfr001@politi.dk; kmr@ac.dk; lo@lo.dk; pt@strafferetsadvokaten.dk; fink@adm.ku.dk; 1 - KFST Officiel hovedpostkasse; kl@kl.dk; info@humanrights.dk; hvr@hvr.dk; hk@hk.dk; ftf@ftf.dk; fsr@fsr.dk; fp@forsikringogpension.dk; arsmad@statsforvaltningen.dk; Statsadvokaten i København; lsc@ankl.dk; fdm@fdm.dk; fbr@fbr.dk; 1 - KFST Forbrugerombudsmanden (KFST); mail@finansraadet.dk; post@finansogleasing.dk; post@domstolsstyrelsen.dk; hoeringer@dommerfm.dk; office@voldgiftsinstituttet.dk; dommerforeningen@gmail.com; post@dasp.dk; medierne@medierne.dk; forening@danskeadvokater.dk; mail@danskeadvokater.dk; dj@journalistforbundet.dk; adm@nodeco.dk; di@di.dk; info@danskerhverv.dk; de@de.dk; info@danskbyggeri.dk; da@da.dk; info@shlpowners.dk; djoef@djoef.dk; ac@ac.dk; samfund@advokatsamfundet.dk; info@adipa.dk; jura@au.dk; aau@aau.dk; horingshenvendelser@3f.dk

Emne: Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 j.nr. 2016-4007-0032

Se venligst vedhæftede filer.

Med venlig hilsen

IT og Service
Slotsholmsgade 10

1216 København K
Tlf.: 7226 8400
www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Fra: Direktion [direktion@statsforvaltningen.dk]
Sendt: 26. maj 2016 11:25
Til: EProcesretskontoret (951s16)
Cc: Kristian Dalsgaard (KRD@sim.dk); Helle Haxgart
Emne: Høring over Retsplejerådets betænkning om sagkyndig bevisførelse mv.
Signeret af: direktion@statsforvaltningen.dk

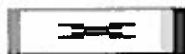
Til Justitsministeriet

Att.: Civilafdelingen

Under henvisning til brev af 19. maj 2016 (Sagsnr.: 2016-4007-0032) om høring over Retsplejerådets betænkning om sagkyndig bevisførelse mv., skal det meddeles, at Statsforvaltningen ikke har bemærkninger til høringen.

Med venlig hilsen

Rikke Hinrichsen
direktionsassistent

Statsforvaltningen
Storetorv 10
6200 Aabenraa
Telefon: 72 56 70 00
Direkte telefon: 72 56 79 77
Mail: direktion@statsforvaltningen.dk
Web: www.statsforvaltningen.dk
Send e-mails til Statsforvaltningen via din digitale postkasse på www.borger.dk

Denne mail og enhver vedhæftet fil er fortrolig. Hvis du ikke er den rette modtager, bedes du venligst omgående underrette os og derefter slette mailen og enhver vedhæftet fil uden at beholde en kopi og uden at videregive oplysninger om indholdet. På forhånd tak.

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

procesretskontoret@jm.dk

Høring - retsplejerådets nye betænkning om øget adgang til syn og skøn og eksperterklæringer

Forsikring & Pension takker for muligheden for at komme med udtalelse til betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse m.v.).

Det er Forsikring & Pensions opfattelse, at den foreslåede "liberalisering" af syn og skøn og ekspertudtalelser vil gøre det væsentligt dyrere at føre retssager.

Herudover vil sagsbehandlingstiden og sagerne generelt tidsmæssigt forlænges som følge af øget brug af skønrapporter, ensidigt indhentede erklæringer, afhjemling af alle skønsmænd og eksperter etc.

Det kan også tænkes at medføre flere ankesager.

Som systemet er i dag, finder vi, at der allerede kan indhentes skønserklæringer og erklæringer m.v., hvor det er relevant for sagen.

Efter vores opfattelse hjælper man ikke dommeren ved at tillade indhentelse af flere erklæringer om samme spørgsmål, da dommeren vil skulle "vælge" mellem mulige modstridende sagkyndige vurderinger.

Vi finder endvidere, at de foreslåede ændringer vil kunne påvirke retssikkerheden betydeligt, da retssager oftere end nu vil blive kampen mellem David og Goliath. Den økonomisk velfunderede vil kunne mønstre de bedste og stærkeste tekniske og/eller faglige sagkyndige, hvilket giver en øget ulighed blandt de stridende parter.

Problemerne med "Battle of experts" kendes i forvejen fra USA, og er efter vores opfattelse ikke den vej, som det danske retssystem bør trækkes.

Med venlig hilsen

Peter Celander Lindgren

29.06.2016

Forsikring & Pension
Philip Heymans Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 41 91 91 91
Fax 41 91 91 92
fp@forsikringogpension.dk
www.forsikringogpension.dk

Peter Celander Lindgren
Advokat
Dir. 41 91 90 42
pcl@forsikringogpension.dk

Vores ref. PCL/hes
Sagsnr. GES-2016-00157
DokID 373424

Brancheorganisation
for forsikringselskaber
og pensionskasser

Justitsministeriet
Procesretskontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København K
Att.: Bjarke Gano

Pr. e-mail: procesretskontoret@im.dk

20. juni 2016

Høring over Retsplejerådets betænkning om sagkyndig bevisførelse mv.

Tak for muligheden for at kommentere betænkningen.

Vi har ingen bemærkninger.

Med venlig hilsen

Peter Krogh Olsen
fagkonsulent

FSR – danske revisorer
Kronprinsessegade 8
DK - 1306 København K

Telefon +45 3393 9191
fsr@fsr.dk
www.fsr.dk

CVR. 55 09 72 16
Danske Bank
Reg. 4183
Konto nr. 2500102295

Fra: Ann-Beth Kirkegaard [anki@ftf.dk]
Sendt: 1. juli 2016 11:05
Til: EProcesretskontoret (951s16)
Cc: Jakob Bjerre
Emne: Høring over Retsplejerådets betænkning om sagkyndig bevisførelse mv.

FTF har modtaget høring over Retsplejerådets betænkning om sagkyndig bevisførelse mv.

FTF har følgende bemærkning til betænkningen.

FTF har noteret sig, at betænkningen ikke behandler spørgsmålet om privates ret til forelæggelse af sager for Retslægerådet. Spørgsmålet er måske også at finde i periferien af kommissoriet, men FTF finder alligevel anledning til at rejse spørgsmålet omkring privates mulighed for at forelægge en sag for Retslægerådet.

Muligheden har tidligere været drøftet i forbindelse med lovarbejde i 1933, 1961 og senest ved Betænkning om Retslægerådet fra 1990. Hvor udvalget fandt, at det ikke var ønskeligt at private fik mulighed for at forelægge sager for Retslægerådet, da sager forelagt udenretligt ville være for dårligt oplyst, og at man frygtede, at rådet ville få en rolle som afgørelsesmyndighed.

FTF mener, at det bør overvejes om ovennævnte hensyn forsat er relevante i forhold til de krav Retslægerådet har til dokumentation ved forelæggelse i dag. Som sagsøger er det meget bekosteligt, at skulle anlægge sagen ved domstolene for så først efterfølgende at få undersøgt, om der er grundlag for kravet. Denne mulighed vil naturligvis skabe et yderligere pres på Retslægerådet, men dette kan efter FTF's vurdering administreres ved, at der pålægges et gebyr i forbindelse med forelæggelse af sagen, som man kender det fra Arbejdsskadestyrelsens udtalelser efter erstatningsansvarslovens §10.

Venlig hilsen

Ann-Beth Kirkegaard

Advokat

Tlf: +45 33 36 88 17 - Mobil: +45 40 40 88 17 - E-mail: anki@ftf.dk

FTF - Hovedorganisation for 450.000 offentligt og privat ansatte

Niels Hemmingsens Gade 12 - Postboks 1169 - 1010 København K.

Tlf: +45 33 36 88 00 - Fax: +45 33 36 88 80 - E-mail: ftf@ftf.dk - www.ftf.dk

---

Denne mail er blevet scannet af <http://www.comendo.com> og indeholder ikke virus!

Justitsministeriet
Procesretskontoret

Islands Brygge 26
Postbox 1990
2300 København S
tlf 33 93 20 00
fax 33 32 01 74
hvr@hvr.dk
hvr dk

01.07.2016

Vedr. Retsplejerådets betænkning nr. 1558 om sagkyndig bevisførelse m.v.

Håndværksrådet kan støtte den udvidede, men fortsat begrænsede adgang til at anvende flere skønsmænd og sagkyndige erklæringer ved domstolene, når parterne er enige om det, eller hvor det er nødvendigt for, at stille parterne lige i en retssag.

Som udgangspunkt er det positivt, at en retssag oplyses bedst muligt, så der ikke er tvivl om sagens faktiske omstændigheder, suppleret af en undersøgelse og vurdering af sagens stridspunkter. I de fleste sager vil en skønserklæring være den rigtige løsning, fordi en neutral fagmand gennem skønrapporten, dels bevissikrer, hvad han har set, dels giver sagens parter og dommeren den tekniske vurdering, som er nødvendig for at afgøre sagen. Denne ordning bør fortsat være hovedreglen og udgangspunktet for langt de fleste sager.

I visse tilfælde kan der opstå behov for at tilføre sagen yderligere sagkyndige input, som også beskrevet af Retsplejerådet. Men efter Håndværksrådets opfattelse, vil behovet for yderligere skønsmænd og sagkyndige erklæringer blive minimeret, hvis man sikrer den fornødne sagkyndige og tekniske ekspertise i dommerpanelet. For sådanne fagdommere er i stand til at bedømme skønsmændens vurderinger, forholde sig til påståede fejl eller misforståelser i skønsmændens faglige vurdering, og som sagkyndige eksperter have viden om eventuelle forskellige skoler indenfor et fagområde i de enkelte brancher, som Retsplejerådet omtaler. Håndværksrådet er dog enig i forslaget til § 341a stk.1, 2. pkt. for at sikre parterne lige vilkår.

Håndværksrådet foretrækker en øget brug af kompetente sagkyndige dommere, fremfor at udvide adgangen til flere skønsmænd og partsindhentede sagkyndige erklæringer, uden at vi vil udelukke det sidste. Men den helt store risiko ved at åbne for flere skønsmænd, syn og skøn og partsindhentede sagkyndige erklæringer er, at det i væsentlig grad vil fordyre i forvejen bekostelige retssager, og medvirke til en markant forøgelse af gennemløbstiden for en retssag.

For de mindre virksomheder, som Håndværksrådet repræsenterer, er det i forvejen et meget stort problem, at en retssag tager meget lang tid og er forbundet med meget store omkostninger, som ofte står i et misforhold til sagsgenstandens størrelse. Har virksomheden ikke den fornødne likviditet og luft i økonomien, vil man ikke have råd til at køre en retssag eller tid til at afvente, at man vinder en retssag.

Selvom Retsplejerådet er opmærksom på vigtigheden af parternes ressourcemæssige styrkeforhold, så vil en indførelse af adgangen til flere skønsmænd og sagkyndige erklæringer ikke kunne undgå at forøge omkostningsniveauet og gennemløbstider, og sidst men ikke mindst forøge den i forvejen vidtstrakte mulighed for en part og dennes advokat til at træne sagerne.

Den risiko og utilsigtede virkning opstår ikke, hvis man i stedet styrker dommerpanelet med den fornødne fagkyndige ekspertise. Samtidig sikrer de neutrale fagkyndige dommere den juridiske dommer en objektiv viden om sagens tekniske omstændigheder, som er forudsætningen for, at de juridiske dommere kan afgøre sagen. Oplyses sagen af parternes egne sagkyndige, efterlader det den juridiske dommer i tvivl om, hvem der har ret, hvis ikke der er tekniske dommere. Er der tekniske dommere, er det som nævnt Håndværksrådets opfattelse, at der kun i meget begrænset omfang vil være behov for andet.

Retsplejerådet bemærker, at brugen af sagkyndige dommere fortsat er beskeden. Det kan skyldes den ringe honorering, der tilbydes de rette specialister. En forudsætning for at få de rigtige kompetente faglige eksperter i dommerpanelet er, at de aflønnes på

samme måde, som hvis de var skønsmænd eller sagkyndige i sagen. Når faglige eksperter kan inddrages som dommere i retssagerne, vil parterne givetvis i større omfang end nu anmode om at få udpeget sagkyndige dommere.

Sammenfattende kan Håndværksrådet støtte en begrænset adgang til at anvende flere skønsmænd, men kun undtagelsesvis at øge adgangen til partsindhentede sagkyndige erklæringer med eventuel efterfølgende vidneførelse, og kun i større og komplicerede sager, hvor parterne ressourcemæssigt matcher hinanden og er enige i ønsket.

Med venlig hilsen

Peter Andersen
Chefjurist

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K
Danmark

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
DIREKTE 9132 5761
MAAK@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

Att. procesretskontoret@jm.dk

DOK. NR. 16/01607-3

HØRING OVER RETSPLEJERÅDETS BETÆNKNING OM SAGKYNDIG BEVISFØRELSE MV.

1. JULI 2016

Justitsministeriet har ved e-mail af 19. maj 2016 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse mv.).

I sin betænkning anbefaler Retsplejerådet blandt andet, at der skal kunne udpeges flere skønsmænd inden for samme fagområde i en civil sag. Ifølge rådet er dette navnlig relevant, hvor der er flere faglige synsvinkler eller metoder inden for et fagområde. Rådet anfører dog, at denne adgang til at anvende flere skønsmænd ikke må føre til en langsommere eller dyrere procesførelse.

Instituttet kan tilslutte sig, at en eventuel ændring af retsplejeloven, hvorefter der i en retssag vil kunne udpeges flere skønsmænd inden for samme fagområde, skal administreres i overensstemmelse med retsplejelovens § 152 a, der henviser til artikel 6 i den Europæiske Menneskerettighedskonvention om blandt andet retten til at få sin sag behandlet inden for en rimelig frist.

Rådet foreslår desuden, at den nugældende praksis om parternes mulighed for at fremlægge sagkyndige erklæringer indhentet før sagsanlægget, indarbejdes i retsplejeloven.

Endelig foreslår rådet, at adgangen til at fremlægge sagkyndige erklæringer bør udvides, således at den anden part kan fremlægge en "moderklæring", selvom en sådan først er blevet indhentet efter sagsanlægget. Rådet anfører, at dette vil være i overensstemmelse med kontradiktionsprincippet.

Instituttet finder rådets forslag om adgangen til at fremlægge "moderklæringer" positivt, da det efter instituttets opfattelse vil øge ligestillingen mellem sagsparterne i civile retssager i overensstemmelse med artikel 6 i den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Der henvises til ministeriets journal nr. 2016-4007-0032.

Med venlig hilsen

Marya Akhtar

SPECIALKONSULENT

Fra: Henrik Bitsch [kopenhavnsretshjaelp@gmail.com]
Sendt: 6. juni 2016 17:48
Til: EProcesretskontoret (951s16)
Emne: Høring vedørende betænkning 1558 / 2016 - Deres journalnummer 2016-4007-0032

Ved brev af 19. maj 2016 har Justitsministeriet fremsendt ovennævnte betænkning til udtalelse.

I den anledning skal Københavns Retshjælp oplyse, at betænkningen og det deri indeholdte lovudkast ikke giver Retshjælpen anledning til bemærkninger.

Med venlig hilsen

Københavns Retshjælp

Henrik Bitsch

Kontorchef

Fra: Trineke Borch Jacobsen [TBJ@realkreditforeningen.dk]
Sendt: 20. juni 2016 16:11
Til: EProcesretskontoret (951s16)
Cc: Majbritt Christensen
Emne: Høring over retsplejerådets betænkning 1558/2016 om sagkyndig bevisførelse

Justitsministeriet
Att. proceskontoret

Høring over retsplejerådets betænkning 1558/2016 om sagkyndig bevisførelse

Realkreditforeningen henviser til betænkning 1558/2016 og høringskrivelse herom af 19. maj 2016, og kan meddele at vi har gennemgået betænkningen.

Vi har ikke bemærkninger til indhold eller konklusioner.

Med venlig hilsen

Trineke Borch Jacobsen
tbi@realkreditforeningen.dk
Direkte 3370 1115

Realkreditforeningen
Finanssektorens Hus
Amaliegade 7
1256 København K

Telefon 3336 1311

mail@realkreditforeningen.dk
www.realkreditforeningen.dk

Justitsministeriet
Procesretskontoret

TEKNIQ
Paul Bergsøes Vej 6
2600 Glostrup
Telefon 4343 6000
Telefax 4343 2109
teknig@teknig.dk
www.teknig.dk

E-mail: procesretskontoret@jm.dk

28. juni 2016

Vedr.: Høring – sagsnr. 2016-4007-0032, betænkning om sagkyndig bevisførelse.

Ref PMS
pms@teknig.dk
Dir 77411567

TEKNIQ Installatørernes Organisation har med tak modtaget Justitsministeriets høringsskrivelse af den 19. maj 2016 angående betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX, sagkyndig bevisførelse.

Side 1/1

TEKNIQ kan tiltræde Rådets forslag om, at retten efter nøje overvejelse i konkrete tilfælde kan udmelde to eller flere skønsmænd, når der kan forekomme flere faglige tilgange til et relevant fagområde.

Videre kan TEKNIQ tiltræde forslaget om en udvidet adgang til at fremlægge egne sagkyndige erklæringer, samt at retten opnår hjemmel til at opfordre til "expert conferencing".

Men TEKNIQ finder, at forslagene generelt indebærer en risiko for vidtløftige anmodninger om nyt syn og skøn, blot fordi man ikke er tilfreds med den afgivne erklæring, eller "battle of experts". Derfor foreslås det, at konsekvenserne af en eventuel vedtaget ændring vurderes efter ca. fem år.

Med venlig hilsen

Preben Melnecke-Søes

Fra: Kirsten Fly Malling [kfm@sdu.dk]
Sendt: 30. juni 2016 10:47
Til: EProcesretskontoret (951s16)
Cc: Bjarne Graabech Sørensen; Karen Heebøll; Jørgen Schou; Annette Schmidt; Lone Wichmann
Emne: Høring over Retsplejerådets betænkning om sagkyndig bevisførelse m.v.

Opfølgningsflag: Opfølgning
Flagstatus: Fuldført

Procesretskontoret, Justitsministeriet

Justitsministeriets sagsnr. 2016-4007-0032
SDUs sagsnr. 16/21609

SDU har ingen bemærkninger til betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse m.v.)

På rektors vegne

Jørgen Schou
Sekretariatschef
Rektorsekretariatet

T 65 50 10 40
M 60 11 10 40
js@sdu.dk
www.sdu.dk/ansat/js

Syddansk Universitet
Campusvej 55
5230 Odense M
www.sdu.dk

AALBORG UNIVERSITET

Rektorsekretariatet
Fredrik Bajers Vej 5
Postboks 159
9100 Aalborg

Sagsbehandler:
Bettina Thomsen
Telefon: 9940 9728
Email: bt@adm.aau.dk

Dato: 01-07-2016
Sagsnr.: 2016-080-00036

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Aalborg Universitets udtalelse vedr. Retsplejerådets betænkning om sagkyndig bevisførelse mv.

Justitsministeriet har ved skrivelse af 19. maj 2016 anmodet om Aalborg Universitets udtalelse om Retsplejerådets betænkning nr. 1558/2016 om reform af den civile Retspleje IX (Sagkyndig bevisførelse mv.).

Aalborg Universitet skal bemærke følgende vedrørende Retsplejerådets overvejelser om sagkyndige erklæringer indhentet efter sagsanlæg (vedr. den forslåede ændring til retsplejeloven § 209 a):

Det fremgår af betænkningen, at Retsplejerådet bl.a. vurderer, at der er et behov for, at parterne i en civil retssag får større sikkerhed, end syn og skøn giver, for at kunne bibringe retten den sagkyndige synsvinkel på sagens bevistemaer, som bedst støtter den pågældende parts standpunkt i sagen, således at også sagkyndige erklæringer, som en part ensidigt indhenter under sagen, kan fremlægges.

En ændring af den gældende retstilstand vil medføre, at parterne har en friere adgang til bevisførelse, hvorfor denne adgang må balanceres overfor en række hensyn, herunder særligt et socioøkonomisk og ressourcemæssigt hensyn, da den ene part (eller begge) i en betydelig del af sagerne i den civile retspleje ikke har økonomiske ressourcer til at indhente flere erklæringer, supplerende erklæringer eller 'moderklæringer'. Et sådant hensyn imødekommes bedst ved at muliggøre, at parterne i enighed og med rettens tilladelse kan beslutte, at der kan indhentes supplerende syn og skøn.

Sammenholdt med ændringerne ved den seneste reform af den civile retspleje om syn og skøn (betænkning nr. 1543/2013), der giver mulighed for en væsentlig hurtigere og mindre omkostningskrævende gennemførelse af syn og skøn, vil dette tillige medføre, at parterne reelt stilles nogenlunde lige med hensyn til deres muligheder for at varetage egne interesser gennem sagkyndige under bevisførelsen.

Aalborg Universitet tilslutter sig på baggrund af overstående Retsplejerådets forslag om at lovfæste en ordning, hvorefter parterne i enighed - og med rettens tilladelse - kan beslutte, i stedet for eller som supplement til syn og skøn, at indhente og fremlægge skriftlige erklæringer og vidneforklaringer fra hver deres eksperter.

Med venlig hilsen

Bettina Thomsen

Aalborg Universitet